

## การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมผ่านแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)<sup>1</sup>

สุธาสินี ยันตรวัฒนา<sup>2</sup>

วาริรัตน์ แก้วอุไร<sup>3</sup>

### บทคัดย่อ

กระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทยดำเนินการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาปัจจุบันให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของสังคม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะสำคัญ ที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกันในผู้เรียน เป็นทักษะหนึ่งของการพัฒนา โดยมีการพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวเข้ากับตลาดแรงงานในอนาคต นอกจากนี้ยังได้มีการอบรมครูในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการปรับตัวในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ได้รับการนำมาใช้ในระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาผ่านการนำเสนอปัญหาจริงจากชีวิตประจำวัน ซึ่งช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นคว้า วิเคราะห์ และหาวิธีแก้ไข ซึ่ง PBL เป็นแนวทางการศึกษาที่มีความสำคัญโดยเฉพาะสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งเป็นผู้ที่จะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาในอนาคต โดย PBL ไม่เพียงแต่ช่วยเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาวิชาชีพครูในการเป็นครูที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังเสริมสร้างทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกันในกลุ่ม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากประสบการณ์ที่หลากหลาย นอกจากนี้ PBL ยังช่วยพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ในรูปแบบนี้จะช่วยให้นักศึกษาสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ ดังนั้น การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะและนวัตกรรมจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครู

<sup>1</sup> บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชานิเทศศาสตร์ ระดับปริญญาเอก มหาวิทยาลัยนเรศวร

<sup>2</sup> นิสิตการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปัจจุบันเป็นอาจารย์สาขาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

<sup>3</sup> อาจารย์ผู้สอนรายวิชานิเทศศาสตร์ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

เพื่อให้สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในวงการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เป็นวิธีการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพในกระบวนการพัฒนาทักษะและนวัตกรรมในการศึกษา

**คำสำคัญ:** ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม, การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)

# The development of learning skills and innovation through the Problem-Based Learning (PBL) approach <sup>4</sup>

Suthasunee Yantarawatthana<sup>5</sup>

Wareerat Kaeaurai<sup>6</sup>

## *Abstract*

Thailand's Ministry of Education initiated educational reforms to modernize the system, currently, focusing on developing critical skills such as analytical thinking, problem-solving, and teamwork in students. The reforms include the development of a flexible curriculum designed to adapt to the future labor market needs. Teacher training programs that integrate educational technologies for enhanced teaching effectiveness are also being continuously supported. Additionally, fostering a learning environment that promotes the development of essential skills is crucial for preparing students to navigate a rapidly changing society. Problem-Based Learning (PBL) has been widely adopted in higher education as an approach to enhance students' critical thinking and problem-solving abilities. By presenting real-life issues, PBL encourages students to engage in research, analyze information, and find solutions. This approach is particularly beneficial for teacher education students, who will play a key role in shaping the future of education. PBL not only prepares them to become effective educators but also fosters creativity, collaboration, and idea-sharing among peers, which enhances the learning experience. Furthermore, PBL supports the development of a positive attitude towards lifelong learning, a crucial skill in an ever-changing world. It equips students with the ability to create innovations in teaching practices, thus enhancing the quality of education at all levels that can creating an environment conducive to the development of skills and innovation is essential for training future educators who will bring about meaningful changes in the educational sector. The implementation of PBL is an effective strategy

---

<sup>4</sup> This article is part of the Regional Studies course at the doctoral level, Naresuan University.

<sup>5</sup> Ph.D. student, Naresuan University , and working as a Professor, Department of Primary Education, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

<sup>6</sup> Instructor of Regional Studies, and working as a Professor, Department of Education, Naresuan University

for equipping teacher education students with the necessary skills and knowledge to thrive in their future careers. This approach not only improves teaching practices but also contributes to sustainable educational development.

**Keywords:** Learning skills and innovation, Problem-Based learning (PBL) approach

## บทนำ

ในปี 2567 กระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทยได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ทันสมัย และตอบสนองต่อความต้องการของสังคม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่สำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีมในผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) ในกระบวนการนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้พัฒนาหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต (สมฤดี นันทวี, 2565) การอบรมครูในการใช้เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนยังได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง (นิติภูมิ ศักดิ์สิทธิ์, 2566) สุดท้าย การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นจะช่วยผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพและสามารถปรับตัวได้ดีในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและการคิดสร้างสรรค์ โดยการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เป็นแนวทางการศึกษาที่ได้รับความนิยมในระดับอุดมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาผู้เรียน ผ่านการนำเสนอปัญหาจริงจากชีวิตประจำวัน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นคว้า วิเคราะห์ และหาวิธีแก้ไข (นวลจันทร์ ปานศรี, 2565) แนวทางนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ที่จะมบทบาทในการพัฒนาการศึกษาในอนาคต โดยประโยชน์ของ PBL ในการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูไม่เพียงแต่เตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาวิชาชีพครูในการเป็นครูที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังเสริมสร้างแรงจูงใจ ความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกันในกลุ่ม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่หลากหลาย (เกรียงไกร วรรณูญ, 2566) นอกจากนี้ การเรียนรู้ในรูปแบบนี้ยังช่วยพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (ปรีชญา สุวรรณ, 2565) โดยนักศึกษาวิชาชีพครูจำเป็นต้องมีทักษะและนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม การเรียนรู้ที่เน้นทักษะและนวัตกรรมจะช่วยเตรียมความพร้อมในการเป็นครูที่มีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ (สุมิตร รัตนบุล, 2565) การจัดการศึกษาในลักษณะนี้ช่วยให้นักศึกษาสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งส่งผลดีต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ (พรชัย สุขสวัสดิ์, 2566)

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะและนวัตกรรมจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครู เพื่อให้สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในวงการศึกษาด້อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (วิรัช ชัยยะ, 2565) ผู้เขียนจึงขอแนะนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจของแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เพื่อพัฒนาทักษะและนวัตกรรมในการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

## ความหมายและบทบาทของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning)

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) เป็นแนวทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการเผชิญหน้ากับปัญหาจริง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกันในบริบทที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในบทความนี้จะสำรวจความหมายของ PBL รวมถึงบทบาทที่สำคัญของผู้เรียนในกระบวนการนี้

### ความหมายของ PBL

PBL เป็นวิธีการเรียนรู้ที่นักการศึกษาและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศได้ให้ความสำคัญและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดย ได้อธิบายว่า PBL คือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการ

เผชิญกับปัญหาจริง ซึ่งผู้เรียนต้องสำรวจ วิเคราะห์ และหาวิธีแก้ไขปัญหานั้น ๆ การศึกษาในรูปแบบนี้ไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ แต่ยังส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีมและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Barrows, 2022; Savery, 2022) อีกทั้ง PBL ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยการเชื่อมโยงเนื้อหากับสถานการณ์จริง ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (Loyens et al., 2022; Ma, 2022) นอกจากนี้ PBL ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Koh et al., 2023; Moust et al., 2022)

### **การยอมรับในระดับอุดมศึกษา**

ในยุคปัจจุบัน PBL ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในการศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งช่วยสร้างความพร้อมและการคิดสร้างสรรค์ให้กับนักศึกษา (Gijbels & Dochy, 2022; Hmelo-Silver, 2022) แนวทางนี้เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในอนาคต รวมถึง PBL ยังสามารถปรับใช้ในบริบทที่หลากหลาย เพื่อให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคม (สมบัติ, 2566) การศึกษาที่เน้นการเรียนรู้แบบนี้จะถือเป็นแนวทางที่มีคุณค่าในการพัฒนาผู้เรียนในอนาคต หลายมหาวิทยาลัยได้นำ PBL มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการฝึกทักษะวิชาชีพครู ให้นักศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาในห้องเรียนจริงและออกแบบแนวทางแก้ไข ซึ่งช่วยเตรียมความพร้อมด้านการปฏิบัติงานและการตัดสินใจทางวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

### **บทบาทของผู้เรียนใน PBL**

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ช่วยกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยการเชื่อมโยงเนื้อหากับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เกรียงไกร วรบุญ, 2566) การศึกษานี้ยังส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ปรีชญา สุวรรณ, 2565) ซึ่งในการศึกษาวิชาชีพครู การเรียนรู้แบบนี้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความพร้อม แต่ยังส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีมให้กับนักศึกษา ด้วยเหตุนี้ PBL จึงเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เป็นแนวทางการศึกษา ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีมในผู้เรียน โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา PBL ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง เพราะสามารถช่วยเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในการเผชิญกับความท้าทายในอนาคต นอกจากนี้ PBL ยังส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีความสำคัญในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาในรูปแบบนี้จึงถือเป็นแนวทางที่มีคุณค่าในการพัฒนาผู้เรียนในอนาคต

### **ความหมายและองค์ประกอบของทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม**

ในศตวรรษที่ 21 การศึกษาได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมที่เรียกว่า 4Cs ซึ่งประกอบด้วย การสื่อสาร (Communication), การทำงานร่วมกัน (Collaboration), การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking), และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นทักษะที่จำเป็นในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนสำหรับอนาคต ในบทความนี้จะ

นำเสนอความหมายและองค์ประกอบของทักษะ 4Cs รวมถึงบทบาทที่สำคัญของทักษะเหล่านี้ในการศึกษา

### ความหมายของทักษะ 4Cs

ตามที่ Norris (2017) ได้กล่าวไว้ ทักษะ 4Cs เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ Dede (2016) เน้นว่าทักษะเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนสำหรับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนต้องสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำงานร่วมกัน คิดอย่างมีวิจารณญาณ และสร้างสรรค์นวัตกรรม

อีกทั้ง Saavedra และ Opfer (2016) ชี้ให้เห็นว่าทักษะ 4Cs ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา แต่ยังเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับความท้าทายในโลกจริง โดยส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวและนวัตกรรม Voogt และ Roblin (2012) ได้กล่าวว่า ทักษะเหล่านี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและควรบูรณาการเข้าในหลักสูตรเพื่อส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครบถ้วน

### องค์ประกอบของทักษะ 4Cs

1. การสื่อสาร (Communication) เป็นการความสามารถในการถ่ายทอดความคิดและข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอัครเดช ปัญญา (2561) ชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารมีความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในทีม ซึ่งจะส่งผลต่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การทำงานร่วมกัน (Collaboration) เป็นทักษะที่ช่วยเพิ่มความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ความรู้ โดย Kivunja (2014) เน้นว่าการทำงานร่วมกันจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้จากกันและกัน ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกว่าเมื่อทำงานเพียงลำพัง

3. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) เป็นทักษะที่สำคัญในการตัดสินใจและการประเมินสถานการณ์ ซึ่งจรินทร์ จิตติเชื้อ (2561) อธิบายว่าการคิดวิเคราะห์ช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

4. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) เป็นพื้นฐานในการสร้างนวัตกรรมที่ยั่งยืน โดยเจนจิรา เกียรติยศ (2562) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์ช่วยส่งเสริมการพัฒนาในทุกด้าน และทำให้ผู้เรียนสามารถคิดค้นแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน

### ความสัมพันธ์และการบูรณาการของทักษะ 4Cs

Voogt และ Roblin (2012) เน้นว่าทักษะ 4Cs มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและควรบูรณาการเข้าในหลักสูตรการศึกษา เพื่อส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครบถ้วน โดย Partnership for 21st Century Skills (2015, p. 32) ยืนยันว่าทักษะเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการประสบความสำเร็จในตลาดแรงงานและการมีส่วนร่วมในสังคม

### บทบาทของทักษะ 4Cs ในการศึกษา

การบูรณาการทักษะ 4Cs เข้าในหลักสูตรการศึกษาไม่เพียงแต่เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ แต่ยังช่วยเสริมสร้างความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและการปรับตัวในบริบทของโลกจริง (Mansilla & Duraisingh, 2007) นอกจากนี้ Shute และ Rahimi (2017) กล่าวว่าทักษะเหล่านี้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเตรียมความพร้อมสำหรับความท้าทายในอนาคต โดยทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 4Cs เป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยช่วยเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและเรียนรู้ตลอดชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบูรณาการทักษะเหล่านี้เข้าในกระบวนการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเผชิญกับความท้าทายในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ทักษะ 4Cs ซึ่งประกอบด้วย การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความคิดสร้างสรรค์ เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการเตรียมความพร้อมผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทักษะเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการช่วยผู้เรียนในการแก้ปัญหาซับซ้อนและปรับตัวให้เข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาทักษะเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญในการเตรียมความพร้อมผู้เรียนสำหรับอนาคตที่ท้าทาย

### การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู

ในยุคที่การศึกษาเผชิญกับความท้าทายอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการสอนในอนาคตเป็นสิ่งสำคัญ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) เป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ในบทความนี้จะนำเสนอความหมายและประโยชน์ของ PBL ในการเตรียมความพร้อมนักศึกษาเพื่อเผชิญกับความท้าทายในอนาคต

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) เป็นแนวทางการศึกษาที่ได้รับการยอมรับในวงการการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่นักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งนักการศึกษาและนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของ PBL ในหลายมิติ

มิติที่มุ่งเน้นทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงวิเคราะห์ ซึ่งเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยกระตุ้นให้นักศึกษาได้วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงและพัฒนาวิธีแก้ไขที่เหมาะสม (Smith, 2022) การคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านสถานการณ์จริง (อรรถชัย ศรีสุวรรณ, 2565) การเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาและมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง (พัชรี นาอุดม, 2566) และยังทำให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจอย่างมีข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในระบบการศึกษาสมัยใหม่ (Garcia, 2023; ภิญญา รัตนโชติ, 2565)

มิติที่มุ่งเน้นทักษะการทำงานร่วมกันและทักษะสื่อสาร เป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันในกลุ่ม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานทีมในขณะที่แก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน (Johnson, 2023)

มิติที่มุ่งเน้นทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ มุ่งเน้นการคิดนอกกรอบและการสร้างวิธีการใหม่เป็นวิธีการที่ช่วยบ่มเพาะความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากนักเรียนมีโอกาสสำรวจวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเป็นนักการศึกษาในอนาคต (Brown, 2022; วิลาวรรณ ชัยเจริญ 2565)

มิติที่มุ่งเน้นความรับผิดชอบและการเป็นเจ้าของการเรียนรู้ มุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการทำให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นเจ้าของการเรียนรู้และมีความคิดเชิงรุก (Miller, 2022) รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (พัชรี นาอุดม, 2566)

จากการวิเคราะห์ความหมายและคุณประโยชน์ของ PBL สะท้อนให้เห็นถึง การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาจริงในสภาพแวดล้อมการศึกษา PBL ช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การทำงานร่วมกัน และความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังช่วยให้นักศึกษาเรียนรู้การตัดสินใจอย่างมีข้อมูล



และมีความเป็นเจ้าของในการเรียนรู้ รวมถึงการเรียนรู้ในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่เตรียมความพร้อมนักศึกษาให้มีความสามารถในการสอนที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการเผชิญกับความท้าทายในอนาคต โดยการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจึงถือเป็นวิธีที่มีศักยภาพในการเตรียมความพร้อมนักศึกษาวิชาชีพครูสำหรับการสอนที่มีประสิทธิภาพในอนาคตอย่างแท้จริง

### **ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู**

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) เป็นกลยุทธ์การเรียนการสอนที่มีความสำคัญในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อได้เผชิญปัญหาในบริบทจริง ลงมือค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ปัญหาถูกใช้เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ และเชื่อมโยงความรู้หลายด้านเพื่อแก้ปัญหา ผู้สอนจึงทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกมากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้ และให้ความสำคัญกับกระบวนการคิดไม่แพ้ผลลัพธ์ที่ได้ แนวคิดเหล่านี้สะท้อนปรัชญาว่าผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ และการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วม การสื่อสาร และการสะท้อนคิด ซึ่งเป็นฐานสำคัญที่ทำให้ขั้นตอนของ PBL มีความหมายและนำไปสู่การพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

#### **ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบ PBL**

##### **1. การกำหนดปัญหา**

ขั้นตอนแรกคือการเลือกปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจในการศึกษา และยังเน้นการระบุปัญหาที่มีความหมายในสภาพแวดล้อมการศึกษา (อรรถัย ศรีสุวรรณ, 2565)

##### **2. การจัดกลุ่ม**

ผู้เรียนจะถูกแบ่งออกเป็นกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกัน การทำงานเป็นทีมช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่มและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (อรรถัย ศรีสุวรรณ, 2565)

##### **3. การวิเคราะห์และค้นคว้าข้อมูล**

ผู้เรียนจะต้องทำการวิเคราะห์ปัญหาอย่างละเอียดและค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าใจถึงสาเหตุและแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ (วิลาวลัย ชัยเจริญ, 2565)

##### **4. การพัฒนาแนวทางแก้ไข**

ผู้เรียนจะต้องร่วมกันคิดค้นและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการวางแผน (ภิญญา รัตโยชิต, 2565)

##### **5. การนำเสนอผลงาน**

หลังจากพัฒนาแนวทางแก้ไข ผู้เรียนจะต้องนำเสนอผลงานของตนเองต่อกลุ่ม ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (อรรถัย ศรีสุวรรณ, 2565; พิชรี นาอุดม, 2566)

##### **6. การประเมินผลและสะท้อนความคิด**

ผู้เรียนจะได้รับข้อเสนอแนะแบบเห็นจากผู้สอนและเพื่อนร่วมกลุ่ม ซึ่งจะช่วยในการสะท้อนความคิดและปรับปรุงแนวทางการเรียนรู้ในอนาคต (พิชรี นาอุดม, 2566)

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อน และต้องอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของผู้เรียน ขั้นตอนที่กล่าวถึงไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แต่ยังสร้างพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาทักษะการ สอนของนักศึกษาวิชาชีพครูในอนาคตอีกด้วย การนำ PBL มาใช้ในการศึกษาจึงเป็นแนวทางที่มี ศักยภาพในการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาเข้าสู่การเป็นครูที่มีคุณภาพในสังคมต่อไป

## **บทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู**

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ถือเป็นแนวทางที่ มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยบทบาท ของครูผู้สอนและผู้เรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาแนวทางการเรียนรู้ในลักษณะนี้

### **บทบาทของครูผู้สอน**

ครูผู้สอนมีหน้าที่สำคัญหลายประการในการจัดการเรียนรู้แบบ PBL โดยเริ่มจากการ กำหนด ปัญหา ที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับบริบทการศึกษา ซึ่งจะช่วยกระตุ้นความสนใจและความตั้งใจของ ผู้เรียน (อรทัย ศรีสุวรรณ, 2565) นอกจากนี้ ครูยังต้อง สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ที่เปิดกว้างสำหรับ การทำงานร่วมกันและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม อีก หนึ่งบทบาทสำคัญของครูคือการ สนับสนุนการค้นคว้า โดยให้คำแนะนำและทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับ ผู้เรียนในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล (วิลาวัลย์ ชัยเจริญ, 2565) ครูควรช่วยผู้เรียน วิเคราะห์ปัญหา และแนะนำวิธีการในการคิดค้นแนวทางแก้ไขปัญหา (ภิญญา รัตยโชติ, 2565) ในที่สุด ครูควรประเมิน และให้ข้อเสนอแนะแบบเห็น เพื่อช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในอนาคต (พัชรี นาอุดม, 2566)

### **บทบาทของผู้เรียน**

ในส่วนของผู้เรียน พวกเขาต้องมีส่วนร่วมในการ ระบุปัญหา ที่จะศึกษาและทำความเข้าใจ ความสำคัญของปัญหานั้น (อรทัย ศรีสุวรรณ, 2565) การทำงานร่วมกัน ในกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นและพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมก็เป็นอีกหนึ่งบทบาทที่สำคัญ อีกทั้งผู้เรียนยังต้องค้นคว้า และวิเคราะห์ข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอย่างละเอียด เพื่อเข้าใจถึงสาเหตุและแนวทางในการแก้ไข (วิลาวัลย์ ชัยเจริญ, 2565) เมื่อพวกเขาค้นพบข้อมูลและแนวทางการแก้ไขแล้ว ผู้เรียนต้อง เสนอ แนวทางแก้ไขที่คิดค้นขึ้น ซึ่งช่วยส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ (ภิญญา รัตยโชติ, 2565) สุดท้าย ผู้เรียนควร สะท้อนความคิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาตนเองในอนาคต (พัชรี นาอุดม, 2566)

ดังนั้น บทบาทของครูผู้สอนและผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ครูต้องกำหนดปัญหาที่น่าสนใจ สร้าง บรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี สนับสนุนการค้นคว้า วิเคราะห์ปัญหา และให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียน ขณะที่ ผู้เรียนต้องระบุปัญหา ทำงานร่วมกัน ค้นคว้า วิเคราะห์ข้อมูล เสนอแนวทางแก้ไข และสะท้อนความคิด จากประสบการณ์การเรียนรู้ การทำงานร่วมกันระหว่างครูและผู้เรียนในลักษณะนี้จะช่วยสร้างการ เรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตในวิชาชีพครู

## สรุป

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เป็นแนวทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ซึ่งช่วยเตรียมผู้เรียนให้พร้อมเผชิญกับความท้าทายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาทักษะ 4Cs ที่จำเป็นสำหรับการปรับตัวและเติบโตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ในรูปแบบนี้จึงมีความสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยการใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาทักษะการสอนและการทำงานร่วมกันให้มั่นคงและมีประสิทธิภาพ กระบวนการนี้ไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แต่ยังเป็นการสร้างพื้นฐานที่มั่นคงในการพัฒนานักศึกษาครูให้พร้อมสำหรับการทำหน้าที่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ การการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) จึงถือเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการเตรียมความพร้อมนักศึกษาเข้าสู่การเป็นครูที่มีประสิทธิภาพและสามารถสอนในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างเต็มที่

## เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). รายงานการปฏิรูปการศึกษา. สำนักวิจัยและพัฒนา.
- เกรียงไกร วรบุญ. (2566). การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารการศึกษาและนวัตกรรม*, 15(1), 34-47.
- จรินทร์ จิตติเชื้อ. (2561). การคิดวิเคราะห์ในสถานการณ์ต่าง ๆ. สำนักพิมพ์การศึกษา.
- เจนจิรา เกียรติยศ. (2562). ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม. สำนักพิมพ์การศึกษา.
- ดนัย รุ่งเรือง. (2564). การสร้างความสามัคคีในทีมงาน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษา.
- ปรัชญา สุวรรณ. (2565). การพัฒนาทัศนคติการเรียนรู้ตลอดชีวิต. *วารสารการศึกษาไทย*, 12(3), 45-58.
- พัชรี นาอุดม. (2566). การเป็นผู้นำในการเรียนรู้ผ่านการเรียนรู้แบบ PBL. สำนักพิมพ์การพัฒนา.
- พรณี บุญยอ. (2564). การพัฒนาทักษะในสังคมที่ซับซ้อน. สำนักพิมพ์การศึกษา.
- พรชัย สุขสวัสดิ์. (2566). นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนสำหรับครู. *วารสารการศึกษาสมัยใหม่*, 56.
- นวลจันทร์ ปานศรี. (2565). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในระดับอุดมศึกษา. *วารสารการศึกษา*, 10(2), 22-35.
- นิติภูมิ ศักดิ์สิทธิ์. (2566). เทคโนโลยีกับการศึกษาสมัยใหม่. *วารสารการศึกษาครู*, 20(2), 40-52.
- มานพ กุลพัฒน์. (2566). การเรียนรู้แบบบูรณาการใน PBL. *วารสารการศึกษาและการเรียนรู้*, 10(4), 30-41.
- สมบัติ มงคล. (2566). การปรับหลักสูตรการศึกษาให้ยืดหยุ่น. *วารสารการพัฒนาการศึกษา*, 8(2), 45-60.
- สมฤดี นันทวี. (2565). การปรับแนวทางการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษา. *วารสารการศึกษาไทย*, 13(2), 38-50.
- สุมิตร รัตนพิบูล. (2565). นวัตกรรมการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล. *วารสารการเรียนรู้*, 9(4), 12-24.
- อมรรัตน์ สินธุ. (2565). การพัฒนาทักษะการคิดในผู้เรียน. *วารสารการศึกษาและการเรียนรู้*, 8(1), 21-34.
- อรัญ ศรีสุวรรณ. (2565). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในสถาบันการศึกษาวิชาชีพครู. สำนักพิมพ์การศึกษา.
- อัครเดช ปัญญา. (2561). การสื่อสารและการทำงานร่วมกันในยุคใหม่. สำนักพิมพ์การศึกษา.
- Barrows, H. S. (2022). *Problem-Based Learning: An Approach to Medical Education*. Springer Publishing Company.
- Brown, R. (2022). *Creativity in Education: Nurturing Future Innovators*. Learning Solutions Press.
- Dede, C. (2016). *Digital Media in Learning: A Practical Guide*. Academic Press.
- Fadel, C., & Lemke, C. (2008). *Multimedia Learning Through Constructivism: A Report of the Learning Framework*. Learning Skills Press.
- Garcia, T. (2023). *Data-Driven Decision Making in Education*. Educational Insights.

- Gijbels, D., & Dochy, F. (2022). The Impact of Problem-Based Learning on Student Motivation: A Meta-Analysis. *Learning and Instruction*, 79, 101396, p. 373.
- Hmelo-Silver, C. E. (2022). *Problem-Based Learning: An Instructional Model and Its Constructivist Framework*. Instructed Learning: A Handbook for Students and Teachers, 59-77.
- Hwang, G. J., & Chen, C. H. (2022). Innovative Approaches for Problem-Based Learning: A Review of Recent Trends. *Educational Technology & Society*, 25(3), 25-39.
- Johnson, L. (2023). *Collaborative Learning in Teacher Education*.: Academic Publishing.
- Kahn, S., & O'Rourke, M. (2022). The Role of Problem-Based Learning in Higher Education: A Meta-Synthesis. *Journal of Problem-Based Learning*, 14(1), 1-15,
- Koh, G. C. H., Wong, M. L., & Chua, W. (2023). Collaboration in Problem-Based Learning: A Study on Student Perceptions. *Innovations in Education and Teaching International*, 60(1), 42-53.
- Kivunja, C. (2014). The Teacher's Role in the 21st Century: Innovative Strategies for a New Age of Learning. *International Journal of Educational Leadership and Management*, 2(1), 65-82.
- Loyens, S. M. M., Magda, J., & Dijkstra, J. (2022). Self-directed learning in problem-based learning: A review of the literature. *Educational Psychology Review*, 34(1), 95-121.
- Mansilla, V. B., & Duraisingh, E. (2007). *Targeted Assessment: Using Assessment to Foster Global Competence*. Harvard University,
- Ma, M. (2022). Problem-Based Learning in Higher Education: A Meta-Analysis. *Review of Educational Research*, 92(3), 487-526.
- Miller, K. (2022). *Fostering Responsibility in Teacher Candidates*. Teaching Excellence Press.
- Moust, J. H. C., H. G., & Schmidt, H. G. (2022). Problem-Based Learning in Medical Education: A Review of the Evidence. *Medical Education*, 56(5), 499-506.
- Nandi, D., & Shallcross, D. (2022). Engaging Students in Problem-Based Learning: Strategies for Implementation. *Journal of College Science Teaching*, 52(5), 18-26.
- Norris, C. (2017). *21st Century Skills: Preparing Students for the Future*. Education Press.
- Pithers, R. T., & S. M. (2022). Problem-Based Learning in Higher Education: A Review of the Research. *Journal of Problem-Based Learning*, 14(1), 38-50, p. 38.
- Resnick, M. (2017). *Lifelong Kindergarten: Cultivating Creativity through Projects, Passion, Peers, and Play*. MIT Press, p. 23.
- Savery, J. R. (2022). Overview of Problem-Based Learning: Definitions and Distinctions. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning*, 16(1), 1-9.
- Shute, V. J., & Rahimi, S. (2017). Fostering Deeper Learning: A Review of the Research. *Educational Technology Research and Development*, 65(3), 623-647.
- Voogt, J., & Roblin, N. P. (2012). A Comparative Analysis of 21st Century Competences. *Journal of Curriculum Studies*, 44(3), 299-321, p. 90.